

КОНАН ДОЙЛЬ

Танцюючі Фігурки.

З пригод Шерльока Хольмса.

Львів 1925.

В друкарні Ставропігійського Лист. тугу

Танцюючі фігурки.

Шерльок Хольмс вже від кількох годин сидів, схилившись над порцеляною чаркою. В ній готувався якийсь хемічний витвір, що видавав дуже неприємний запах. Голова упала на груди, а вузькі плечі були так зігнені, що ціла постаць мойого приятеля нагадувала великого сірого птаха з чорним чубком.

— Ти вже покинув замір закупна південно-африканських акцій, Ватсоне? — спитав він нагло.

Я не міг сховати здивовання з цього питання. Хоч Шерльок Хольмс часто давав мені доказ надзвичайних здібностей, але на сей раз для мене було зовсім незрозумілим, як міг він відгадати мої думки.

— Звідки можеш ти се знати? — спитав я його.

Хольмс обернувся до мене. В руці тримав скляну рурку, а запалі його очі дивилися весело.

— А що, Ватсоне, ти дуже здивований? — спитав він.

— Дійсно, мені дуже дивно.

— Властиво я мушу вимагати від тебе цього признання на письмі.

— Чому?

— Бо не мине ще й п'ять хвилин, як ти скажеш, що відгадати було дуже легко.

— Напевно не скажу сього.

— Отже, Ватсоне, не було трудно пізнати по твоїх пальцах лівої руки, що ти не думаєш вложити свої невеличкі ошадности в африканські гірничі акції.

— Не бачу тут жадного звязку.

— Можливо, але я докажу тобі противне. По перше — коли ти вчора вечером повернув з клубу, я спостеріг на твоїх пальцях — вказуючому й великому — сліди креди. По друге — се бувало тільки тоді, коли ти грав у білярд і смазував кредою кій. По третє — ти гравш у білярд тільки з Терстоном. По четверте — ти мені оповідав перед чотирма тижнями, що Терстон носитья з думкою купити південно-африканські акції і що ти також маєш охоту прилучитися до нього. По п'яте — твоя чекова книжочка замкнена в моїй шафі, а ти ще досі не вимагаєш від мене ключа. По шосте — ти відкинув намір купити акції.

— Якжеж то просто! — мимоволі крикнув я.

— А що, не казав я, — озвався незадоволено Хольмс. Кожда річ видається такою звичайніsenькою, коли її пояснити. Але я тобі зараз покажу дещо. Подивися, може розберешся в сьому.

І він кинув на стіл кусник паперу, а сам повернув знову до своїх хемічних аналізів.

Я здивовано подивився на дивні героґліфи, що були на папері.

— Але ж, Хольмсе, сказав я нарешті, се робила якась дитина!

— Так думаєш?

— А що ж би се могло бути?

— Се також хоче знати пан Гайльтон Кебіт з Рідінгу в Норфольку. Переслав мені поштою сю загадку й має сам сюди приїхати найблищим по-тягом... Хтось дзвонить, Ватсоне, і я зовсім не здивуюся, коли се буде він.

На сходах вже далися чути тяжкі кроки й за хвилию до покою увійшов добродію високого зросту зі свіжим голеним обличчям. Його здоровий вигляд промовляв за тим, що він напевно не був мешканцем Лондону. Здавалося, що він приносить з собою свіжий віддих морського повітря. Він стиснув нам руки й тільки що хотів сісти, коли побачив той папірець з фігурками, якого я перед тим оглядав.

— А що, пане Хольмсе, яка ваша думка? спитав він. Мені казали, що вас цікавлять такі речі, а я думаю, що тяжко знайти другу, більш загадкову. Я вам вислав наперед сю картку, щоб ви могли її добре оглянути перед моїм приїздом.

— Се дійсно цікава писанина, відповів Хольмс. На перший погляд видається базграниною дитини. Чому ви взагалі надаєте таку вагу сій дурниці?

— Я би сам сього не робив, але моя жінка смертельно перелякана. Вона мені навіть нічого не каже, але я бачу неспокій в її очах. Тому то я й вирішив докладно розібратися в сьому.

Хольмс взяв картку і підніс її до світла: Се була картка, яку видерли з нотатника. Знаки були зроблені олівцем і виглядали більш менш так:

Хольмс певний час придивлявся картці потім склав її старанно й заховав до свого нотатника.

— Випадок обіцяє бути дуже цікавим, сказав він. Ви мені вже подали деякі подробиці, але я просивби вас, з огляду на присутність мого товариша Ватсона, оповісти цілу історію ще раз.

— Я не вмію добре оповідати, сказав наш гість, затираючи нервово великі й міцні руки. — Мусите мене питати, якщо я скажу щось неясно. Розпічну від мого одружіння, рік тому. Додам ще: хоч я й не вважаю себе заможним, всеж мої предки мешкають у Рідінгу вже від п'ятсот літ і мій рід належить до найбільше знаних у графстві. Минулого року я приїхав до Лондону і спинився в певнім готелю на площі Русель. Там познайомився з молодою американкою, Ельсі Патрик. Ми заприятювались, а за якийсь місяць я вже був залюблений на смерть. Ми потихо одружилися й повернули до Норфольку вже яко молоді подружжя. Може вам видасться, пане

Хольмсе, що для представника знаного старого роду таке одружіння з особою, за яку він нічого не знав, було занадто легковажним. Але колиб ви її бачили й блище пізнали, ви мене зрозумілиб.

Вона була дуже широкою і на моє питання відповіла, що в минулому пережила багато неприємних годин, але не любить згадувати о них, бо се справляє їй прикрість. „Якщо ти одружишся зі мною, говорила вона, дістанеш жінку, яка не має нічого лихого на сумлінню. Однак мусиш задоволигися моїм словом і ніколи не розпитувати мене про моє минуле. Коли ти не почуваш себе в силах приречи мені се, вертай краще сам до Норфольку й залиши мене такою самітною, якою зустрів“. Се було напередодні шлюбу й я відповів, що гожуся на її умовини. До нині я дотримав слова.

Вже рік як ми одружені. Живемо між собою дуже щасливо. Однак, місяць тому, при кінці червня, я спостеріг якусь зміну в наших відносинах. Одного дня жінка одержала лист з Америки. Вона смертельно зблідла, перечитала листа й кинула його у палаючу грубку. Жінка ніколи не згадувала пізніше про сей випадок. Я так само мовчав, додержуючи слова. Але з того часу вона втратила спокій. Її обличчя зраджувало невпнянне хвилювання, виглядала так, ніби чогось побоювалася. Булоб краще, колиб довірилася мені, знайшлаб в моїй особі найщирішого приятеля. Що до мене, то я їй цілком довіряю, вона знає,

оскільки я шанцю своєю ролину, знала се ще перед шлюбом і тому я певний, ніколи не збещестить мое ім'я.

Тепер підхожу до самого ядра сієї загадкової справи і прошу вашої допомоги, пане Хольмсе.

Минулого вівторка я зауважив на зовнішній шибі вікна ряд танцюючих фігурок, ось таких, як на сій картці. Вони були нарисовані кредою. Я подумав, що се зробив пастух, але він присягав, що нічого про се не знає. Очевидно фігурки з'явилися тут вночі. Я знищив фігурки і трохи згодом оповів про сей випадок жінці. Вона приняла се дуже поважно й просила обов'язково показати їй, коли я ще раз їх побачу. Цілий тиждень не було нічого, коли то вчора я знайшов сю картку в саду на соняшному годиннику. Я дав її Ельсі, а вона зомліла. З того часу Ельсі виглядає дуже перестрашеною й пригнобленою. Я зараз же написав до вас, пане Хольмсе, й долучив картку.

Хольмс вислухав уважно оповідання і сидів мовчки задуманий.

— Чи не краще булоб вам самому порозумітися з жінкою й щиро запитати її? сказав він нарешті.

Гайльтон Кебіт похитав головою.

— Я дав слово! Колиб Ельсі бажала зі мною говорити, вона могла се зробити добровільно. Однак Ельсі не хоче й я не можу її примушувати. Натомість маю право вияснити цілу

справу на власну руку і хочу се вчинити при вашій допомозі.

— Буду вам допомогати, оскільки сил вистарчить. Прошу мені однак сказати, чи не бачили ви яких чужих людей в околиці?

— Ні.

— Ви добре знаєте всіх мешканців в вашому маєтку і зараз спостереглиб незнайомого?

— В близькім сусідстві так, але трохи далі знаходиться невеличка купелева місцевість, де селяне винаймають літникам свої хати.

— Сі героїліфи напевно мають своє значіння. Якщо тут є певна система, думаю, що ми знайдемо ключ. Але сієї одної річки замало, таксамо як і факти, що ви їх мені подали, не дають змоги робити висновок. Тому я раджу вам тепер повернути до Норфольку й там уважно стежити за всім. Колиж зявляться знов танцюючі фігурки, прошу докладно їх відписати. Дуже шкода, що ми не маємо відпису тих перших фігурок, зроблених кредою. Належить також обережно довідатися, чи не має чужих людей в околиці. Як тільки ви довідаєтеся, мусите зараз приїхати до мене. Тепер не можу вам дати жадної іншої поради. Наколиб зайшла пильна потреба, я завсіди готовий приїхати до вас.

По сії візиті Хольмс довший час лишився задуманий; також в блищих днях кілька разів він виймав картку з фігурками із нотатника й уважно придивлявся дивним героїліфам. Ніколи не розмовляв зі мною на сю тему й тільки

через чотири дні, а може й пізніше, коли я вже відходив з дому, він несподівано сказав :

— Можеб ти краще лишився ?

— Чому ?

— Бо я ниві ранком дістав телеґраму від Кебіта — пригадуєш собі того пана з танцюючими фіґурками ? Він приїде о першій годині на стацію при вулиці Ліверпуль ; отже мусить сейчас сюди прийти. Маю вражіння, що привезе нам важні відомости.

Незабаром дійсно надїхав наш клієнт з Нор-фольку. Мав пригноблений вираз обличчя, очі засмучені, чоло зморщене...

— Ціла ся історія починає вже мене де-нервувати, пане Хольмсе, сказав він, сідаючи на фотель. Мало того, що я відчуваю довкола себе присутність лихих людей, але на моїх очах гине жінка ! Що дня вона замітно тратить сили.

— А ще нічого вам не казала ?

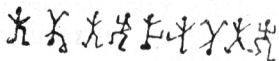
— Ні, пане Хольмсе, ані слова, хоч багато разів я зауважав, оскільки вона потребувала висловити те, що так її мучить. Одного разу я навіть спробував їй допомогти, але очевидно зробив се так невміло, що тільки ускладнив справу.

— А ви самі зробили будь які відкриття ?

— Навіть кілька. Привошу вам ріжні нові танцюючі фіґурки, а що найважнійше — я бачив того чоловіка.

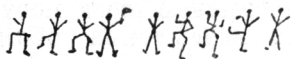
— Як ? Того, що рисував фіґурки ?

— Так, я спостеріг його при роботі. Коли я повернув тоді від вас, то вже на другий день знайшов нові фігурки. Були нарисовані кредою на чорних дверях возівні, що знаходиться якраз перед вікнами дому. Я їх точно відписав. Ось вони :

— Знаменито! зрадів Хольме, знаменито! Прошу оповідати далі.

— Коли я відписав фігурки, то зараз же знищив їх. Однак на другий день вони знов з'явилися. Се їх копія :

Хольме задоволено засміявся.

— Наш матеріал швидко збільшується, казав він.

— Три дні пізніше я знову знайшов з такимиж загадковими фігурками картку на соняшньому годиннику в саду. Ось вона! Бачите на ній такі самі фігурки, як на попередніх. Вкінці я постановив стежити за тим, хто се пише. Взявши револьвер, я сів уночі біля вікна, з якого видко подвірря й сад. В кімнаті не світилося,

ніч була ясна і місячна. Біля другої години я почув кроки. Се була моя жінка в нічнім убранню. Вона благала мене кластися спати. Я їй щиро сказав, що мушу побачити ту людину, що уряджує собі з нас забавку. Вона відповіла мені, що се мусить бути дурний жарт, на якого не треба зважати.

— Коли се тебе так непокоїть, Гайльтоне, додала вона, ми можемо виїхати звідси і уникнути сієї неприємности.

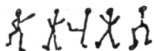
— Що? Дозволити викинути себе з власного дому? відповів я з обуренням. Та ціле суспільство глузувало з нас!

— Завтра ранком ще поговоримо на сю тему, а тепер покладись спати, сказала вона ніжно.

Але заки ще вона скінчила, я помітив, що її бліде обличчя ще більше зблідло. Одночасно з тим, в тіні за возівнею щось порушилося й зза рогу вислизнула якась темна постать і прикучнула перед брамою. Я схопив зброю й кинувся бігти, але жінка обняла мене руками й міцно тримала. Даремно я змагався з нею, вона не пустила мене. Нарешті я вирвався з її обійм, але коли прибіг до возівні, злодій вже зник. Залишив за собою слід у вигляді танцюючих фігурок, але позатим я не знайшов нічого, хоч перешукав скрізь цілу оселю. Се було дивно: він мусів перебувати десь недалеко, бо рано я знайшов під тими фігурками, що я їх бачив уночі ще новий ряд фігурок.

— Чи ви відписали також сі нові фігурки?

— Так! їх не було багато. Ось вони:

— Скажіть, спитав Хольмс, чи се був додаток до першого ряду, чи виглядало, ніби не мало жадного звязку з попереднім?

— Знаки сі стояли на зовсім иншій частині брами.

— Се має для нас велике значіння і подає мені надію. Прошу оповідати далі, пане Кебіт.

— Можу ще тільки додати, що я був дуже розгніваний на жінку, яка перешкодила мені затримати лиху людину. Вона виправдувалася, кажучи, що лякалася за мене. Але тепер я починаю думати, що вона скорійше лякалася за того другого, якого напевно знала, як також розуміла значіння тих знаків. Але моя жінка має такий щирий голос і такий лагідний вираз очей, що я не можу їй не вірити і знов вагаюся. Отже я вам все оповів і прошу о пораду. Що до мене, я посадивби з десять парубків у засідку на того гільтая, щоб вони дали йому добру науку за те, що непокоїть чесних людей.

— Думаю, що річ не є такою простою, як ви вважаєте і навряд можна її в сей спосіб поладити, сказав Хольмс. Як довго можете лишитися в Лондоні?

— Ще нині вечером мушу повертати до дому. Не можу лишити жінку саму вночі. Вона

дуже зденервована і благала, щоб я обов'язково повернув.

— В такому разі, мушу з вами погодитися. Але колиб ви могли тут затриматися на два або три дні, я мігби погім поїхати разом з вами. Тимчасом лишть мені всі картки. Думаю, що незабаром зможу трохи вияснити сю темну справу.

Хольмс в присутности Кебіга заховувався спокійно, хоч я помічав його внутрішню хвилювання. Проте, як тільки гість зачинив за собою двері, мій приятель поспішив до бюро, розлав на ньому всі картки й почав їх уважно студіювати. Цілих дві години працював він над фігурками й очевидно зовсім забув про мене. Нарешті підскочив радісно на фотелі, взяв телеграфний бляккет і склав довгу телеграму.

— Якщо дістану на се відповідь, сказав він звертаючися до мене ти, Ватсоне, можеш поповнити збірку надзвичайно цікавим оповіданням. Сподіваюсь, що завтра зможемо поїхати до Норфольку і дати нашому приятелеві вичерпуюче пояснення в його справі.

Однак відповідь на телеграму не приходила. Минуло два дні, підчас яких Хольмс надзвичайно хвилювався й кидався до дверей при кожному дзвінку. Вечером другого дня надійшли відомости від Кебіга. Все було спокійно, тільки на соняшньому годиннику він знов знавшов картку, яку долучав:

Хольмс кілька хвиль придивлявся картці, потім нагло здивовано крикнув. Обличчя його змінилося з перераження.

— Я задовго дозволяв сій справі розвиватися своїм порядком, сказав він. Тепер належить як найскорше вмішатися. Коли ще нині відходить потяг до Норт Вельшему?

Я подивився на розклад потягів. Останній потяг тільки що відійшов.

— В таким разі мусимо завтра виїхати першим потягом. Наша присутність необхідна. А! Ось несуть відповідь на телеграму!

За хвилину увійшов до покою післанець з телеграфа. Хольмс швидко перечитав депешу й уривчато сказав:

Кебіт упав в небезпечні тенета.

Ледве ми приїхали до Норт Вельшем і висівши на стації, замовляли собі візок для дальшої їзди, до нас підійшов начальник стації і спитав:

— Панове напевно з таємної поліції?

Шерльок був сим неприємно вражений.

— Чому вам се здається? відповів він урядникові.

— Бо тільки що прибув також пан Мартін з Норвічу. А може ви лікарі? Вона ще жив,

як я знаю на підставі останніх відомостей. Ви приїдете в сам час, щоб її вратувати, хоч би для шибениці.

Обличчя Хольмса стало похмурим.

— Так, ми їдемо до Рідінґу, хоч не знаємо нічого, що там сталося, відповів він зимно.

— Страшна річ, панове, оповідав далі начальник стації — обох застрілено й пана Кебіта й його жінку. Се вона стрілила спочатку у нього, а потім до себе. Так зізнала служба. Він вже вмер, а вона тяжко ранена. Боже мій! Се ж одна з найбільше поважаних родин в цілому графстві!

Не гаючи часу ми всіли до візка. Колиж підїхали парковою алеєю до будинку, побачили тут просто перед очима возівню й соняшний годинник, що відіграли таку важливу роль в сій дивній справі. До нас підїшов невеличкий панок і представився яко інспектор Норфолькської поліції Мартін. Він дуже здивувався, почувши назвиско мого приятеля.

— Алеж злочин виконано нині о третій годині вночі! Як же ви могли знати за се в Лондоні?

— Передчував! відповів Хольмс, і поспішив сюди, щоб попередити несщастя.

— В таким разі ви маєте якийсь матеріал, про який ми не знаємо.

— Знаю тільки історію з танцюючими фігурками, відповів Хольмс. Поясню вам все потім. Якщо я не міг перешкодити злочину, викори-

стаю принайменше свої відомости для відшукування злочинця. Чи годитеся допомогати мені, чи волієте працювати незалежно?

— О, я буду щасливий працювати разом з вами, відповів з повагою інспектор.

— Тоді починаймо!

Інспектор Мартін був остільки розумний, що лишив цілком вільну руку моєму приятелеві і задовольнявся тільки старанним занотовуванням фактів.

Місцевий лікар, старший чоловік з білою бородою, якраз вийшов з кімнати пані Кебіт. Він нам сказав, що рани її дійсно дуже тяжкі, але що не є безумовно смертельними, куля перейшла через чашку і спинилася в мізку. Непритомність мав потривати довший час. На питання чи сама стрілила, чи її забито, не міг дати рішучої відповіді. В кімнаті знайдено тільки один револьвер, з якого вистрілено було два набої. Панові Кебіт куля трафіла в саме серце. Можна було таксамо думати, що се він стріляв спочатку до неї, а потім до себе, бо револьвер лежав на підлозі між ними.

— Чи забитого вже забрали з місця убійства? спитав Хольмс.

— Перенесено тільки поранену жінку за неможливістю лишити на землі.

— Як довго ви тут знаходитеся, пане лікаре?

— Від четвертої години.

— Чи є тут хто ще?

— Так, є тут поліціант,

— А ви нічого не рушили?

— Нічого.

— То ви зробили розумно. А хто по вас надіслав?

— Покоївка Сандерс.

— Чи наробила вона галасу?

— Так, вона й кухарка Кінґ.

— Де тепер сі жінки?

— Здається у кухні.

— Мусимо їх зараз переслухати.

Великі входові сіни з високими вікнами, замінилися на судову салю. Дівчата досить докладно описали випадок. Гучний стріл збудив їх; зараз же потім почули вони другий стріл. Вони спали в двох сусідніх кімнатках. Перелякана Кінґ впала до Сандерс і обидві побігли сходами на долину. Двері до кімнати пана були відчинені й на столі палилася свічка. Пан лежав на підлозі, лицем до долу. Був мертвий. Близько вікна лежала пані з головою спертою на стіну. Мала страшну рану й була цілком заляна кривлею. Подавала ще ознаки життя, але не могла говорити. Дівчата зараз же надіслали по лікаря й поліцію. Потім за допомогою льокая й ставного хлопця, занесли свою поранену паню до її кімнати. Подружжя очевидно вже спало, коли щось примусило їх встати, бо ліжка були помяті. Пан мав на собі лише шляфрок; пані була цілком убрана. Оскільки служницям було відомо, подружжя жило між собою у повній згоді.

На запитання інспектора Мартіна, дівчата твердили, що всі входові двері дому були зачинені від середини і ніхто не міг звідти вийти. Вони ще додали, що як тільки вибігли зі своїх кімнат, зараз же почули міцний запах пороху.

— Звертаю на сей пункт вашу особливу увагу, сказав Хольмс до інспектора, а тепер можемо зайнятися оглядинами кімнати.

Кімната пана Кебіта не була велика. При трьох стінах стояли полиці з книжками, при вікні знаходилося бюро. Звідти можна було оглядати подвір'я й сад. Спочатку ми звернулися до нещасливого господаря. Його тіло було ледве прикрите шляфроком, що вказувало на великий поспіх. Куля увійшла спереду, перейшла серце й залишилася в м'язах. Смерть мусіла бути наглою. На тілі не знайдено плям від пороху. Але на обличчю жінки такі плями були, хоч руки видавалися зовсім чистими.

— Се нічого не значить, що сих плям нема, сказав Хольмс, хоч з другого боку їх присутність має велике значіння. Коли набой добрі, можна багато разів стрілити й не мати слідів пороху на руках. Мені здається, що вже можна забрати звідси тіло пана Кебіта. А чи не знайдено кулі, яка забила його, пане докторе?

— Се вимагає тяжкого труду. Але в револьвері сидять ще чотирі кулі. Два набой вистрілено і я ствердив дві рани, отже кожда куля трафіла.

— Так, сказав Хольмс, але якаж куля перешла через віконну раму.

Він швидко повернувся й показав своїм довгим тонким пальцем дірку в долішній частині віконної рами.

— На Бога! закричав інспектор, як же ви се зауважили?

— Бо шукав!

— То дивно! сказав лікар. Маєте рацію. Тут мусів пасти третій стріл і мусіла бути присутньою третя особа. Але хто се був і як вийшов звідси?

— На се питання треба знайти відповідь, сказав Хольмс. Памятаєте, пане інспекторе, як я звернув вашу увагу на ту подробицю, що дівчата почули запах пороху, як тільки вийшли зі своїх кімнат?

— Так, але мушу визнати, що не можу схопити вашої думки.

— В хвилию, коли пали стріли, вікно й двері мусіли бути відчинені. Колиб не було протягу, дим з пороху не розійшовсяб так швидко по цілому дому. Але скоро потім двері й вікно замкнули.

— З чого ви се витягаєте?

— Бо свічка не згасла.

— Знаменито! закричав інспектор, знаменито!

— Я відразу був переконаний, що вікно стояло відчинене підчас нещастя. Се довело мені, що якась третя особа приклала тут свою руку. Вона мусіла стояти на дворі й звідти стріляти. Стріл, призначений для тої особи легко міг тра-

фити в долішню часть вікна. Як бачите, я справді знайшов дірку.

— Але хтож міг замкнути вікно й зариглювати його знутри?

— То напевно вчинила пані Кебіт. Але, але! Що я там бачу!

На бюрку лежала гарна дамська торбинка з крокодилячої шкіри, окута сріблом. Хольмс відчинив її й викинув на стіл те, що в ній знаходилося. Що ж се було? Двадцять банкнотів по пятьдесят фунтів стерлінгів, звязаних між собою червоною стяжкою — більше нічого!

— Се треба сховати, звернувся Шерльок Хольмс до інспектора. Се матиме значіння при розправі. І він передав урядникові гроші з торбинкою.

— Тепер займемося тою третьою кулею. Як се показує дірка, вона вийшла з кімнати. Скажіть но, панно Кінг, казав він до кухарки, чи той перший стріл, від якого ви збудилися, здався вам гучнішим від другого?

— Я тоді тільки що збудилася, тому не можу докладно сього сказати, але він мені дійсно здався надзвичайно гучним.

— А чи не пало тоді разом два стріли?

— Не можу сього сказати з певністю.

— Мені здається, що напевно так було, казав Хольмс. А тепер нам вже нема чого робити в сьому покою. Перейдемося садком і пошукаємо там яких доказів.

Перед вікном пана Кебіта була грядка з квітами. Коли ми підійшли до неї, то побачили, що квіти потоптані. М'ягка земля заховала численні сліди великих чоловічих стіп у незвичайно довгих шпичастих черевиках. Хольмс віграв в траві і листю як хорт, який впав на слід звіря. Нагло видав задоволений оклик, схилився й підніс малу металеву гільзу.

— Я се відразу думав, сказав він, то є третій набій. Здається, що можемо скінчити наше слідство.

— Здивований таким поспішним висновком, інспектор спитав:

— Кого ж ви підозріваєте?

— Про се поговоримо пізніше. Я взагалі мушу вам вияснити ще багато речей. Тимчасом, однак піду далі тоюж дорогою, а пізніше оповім вам усе в цілости.

— Як бажаєте! Аби ми тільки дістали до своїх рук злочинця!

— Думаю що я вже тримаю всі нитки в руках. Колиб навіть пані Кебіт не прийшла до пригомности будемо тепер в стані зясувати драму тої ночі й віддати до суду винного. Але спочатку мушу довідатися, чи є тут по сусідству місцевісць під назвою „Ельрідж“.

Служба ніколи не чула сієї назви, але на-решті ставний хлопець пригадав собі, що се є назвиско одного господаря, який має фільварок в кількох милях від Рестона.

— Чи ся посілість є відокремлена?

— Цілком.

— Очевидно там ще не знають про тутешні події?

— Можливо.

Хольмс трохи задумався, потім сказав:

— Осідлай, хлопче, коня, повезеш листа до Ельріджа. Потім вийняв з кишені всі картки з танцюючими фігурками, розклав їх перед собою і кілька хвиль щось писав. Потім віддав листа хлопцеві, наказавши особисто передати адресатові і не відповідати на жадне питання.

Я звернув увагу, що адреса на коперті була написана не звичайним рішучим письмом Хольмса, лише розкиданими, неоднаковими буквами. Адреса була така:

Пан Ебі Сленей

фільварок Ельрідж

Рестон Норфольк.

— Раджу вам, звернувся мій приятель до інспектора, зателеграфувати про надіслання сюди більшої кількості поліціантів, бо, якщо я не милюся, вам прийдеться перевозити дуже небезпечного в'язня. Хлопець, який повезе листа, мігби одночасно надати телеграму.

Коли стаєнний відїхав, Хольмс дав службі необхідні вказівки. Якби хто питав про паню Кебіт, не треба давати жадної відомости за її здоровля, лише запровадити його впрост до сальону. Се він їм сказав дуже поважно й з притиском. Опісля всі ми, крім лікаря, який повер-

нув до своїх обов'язків, удалися до сальону і там мусіли чекати на розв'язання справи.

— Здається ми зможемо добре зужиткувати сей вільний час, сказав Хольмс і присунувшись з кріслом до стола, розложив на ньому картки з фігурками. — Маємо тут перед собою дивовижні документи. Колиб не були вони попередниками такої страшної трагедії, моглиб викликати тільки сміх. Сам я добре ознайомлений з різними способами таємного письма, оголосив навіть невеличку працю, де зазначив сто шідесятять способів шифрування. Але мушу визнати, що з таким способом ще не був знайомий. Винахідникові очевидно ходило надати цілому письму вигляд випадкової діточої базгранини.

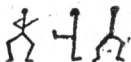
Коли ж я уважніше придивився, то переконався, що ці смішні значки мають служити яко букви і коли дійшов до сього, відкрив, що тут ужито тих самих правил, як і при иншому шифрованому письмі. Отже розв'язання не справило мені жадних труднощів. Перша прібка, яку мені доручили була закоротка, щоб з неї можна було витягнути, більшого, як що фігурка:

мусить означати букву „e“. Відомо, що ся найчастіше повторюється в англійській мові. На п'ятнадцять значків першої картки, чотирі були однакові. Ся фігурка мала часом прапорець, який

насуває правдоподібну думку, що в тім разі вона мусить розділювати речення на слова.

— Дальше розв'язування не було вже таке легке і я мусів чекати на новий матеріал. Незабаром пан Кебіт привіз мені ще два речення й одне слово. Я вирішив, що се ціле слово, бо воно не мало прапорця. В ньому я знайшов дві букви „е“ в ряді пяти букв: одне стоїть на другим, а друге — на четвертім місці. Таких слів в небагато: *sever*, *lever*, або *never* (ніколи). Припустимо, що ним було останнє слово, тоді фігурки

відповідають буквам n, v, r. — Але й тепер лишалось багато труднощів. Тільки щасливий помисел допоміг, а саме мені прийшло до голови, що слово, яке починалося на „е“ й кінчалося на „е“ й мало між ними ще три букви може означати ім'я пані Кебіт „Elsie“. Справді в одному реченні таке слово знаходилося в кінці повідомлення. Так я знайшов ще три букви „l“, „s“, „i“. Перед словом „Elsie“ стояло слово, що кінчалося на „е“ і мало перед собою ще три букви. Правдоподібно, що се могло бути some (приходь!). Пробував підставляти інші слова, що складаються з чотирьох букв і кінчаються на „е“, але жадне не надавалося. Відкривши ще „с“, „о“, „m“ і взявши на увагу, що кожде слово відокремлювалося бук-

вою з прапорцем, я почав підставляти букви у перше речення, заступаючи крапками букви, що були мені незнані. Наслідком цього я мав:

. m . ere . e sl . ne .

Перша буква могла бути тільки „а“ (жодна інша не творила з „m“ слова) Се було важливе відкриття, бо у цьому короткому реченню ся буква повторювалася тричі. В другім слові очевидно бракувало „h“ спочатку. Додавши його, я дістав:

am here a. e Slane.

Колиж потім доповнив порожні місця слів, що мусіли означати, на мою думку, — імя, дістав:

am here abe Slanej

(я тут Ебі Сланей)

В сей спосіб я знайшов стільки букв, що міг приступити до розв'язання другого повідомлення, яке тимчасом представлялося мені так:

a . elri . es

Се могло мати тільки одне значіння, коли я вставив на місце крапок „t“ і „g“, а власне: at elriges (в Їльрідж) і я припустив, що се є назва двору або фільварку, де мешкає невідомий.

Інспектор Мартін і я, ми слухали з захопленням сих пояснень, що так поступово відсували всілякі труднощі.

— І що ж ви зробили далі, спитав інспектор?

— Я припустив не без підстави, що той Ебі Сланей є американцем, бо Ебі—се американський спосіб скорочення імени, до того ж ціла історія почалася з американського листа. Я тодіж по-

думав, що за сям мусить ховатися якийсь злочин. В сьому мене підтримувала поведінка пані Кебіт. Я зателєграфував до Нью Йоркської поліції, запитуючи про Ебі Сленея. Ось яку відповідь мені надіслано :

„Найнебезпечнійший пташок з Чикаго“.

Того ж самого вечера надійшов останній лист пана Кебіта. На підставі зроблених мною вислідів я міг перечитати його в слідувачий спосіб :

elsie . re . are to meet thy go .

Додавши два „p“ і одне „d“ я дістав :

elsie prepare to meet thy god

(Ельсі, приготовляйся до спіткання з твоїм Богом).

— Мені стало ясно, що злодій перейшов від намов до погроз, а тому, що я знав, що значить розбійник з Чикаго, належало очікувати близької події. Ми з Ватсоном поспішили до Норфольку, але, на жаль, прибули запізно.

— Як корисно працювати з вами, тішився інспектор. Але дозвольте мені зауважити, що моє урядове становище вимагає, щоб я негайно арештував того Ебі Сленея, коли він дійсно вчинив сей злочин. Що буде — коли він втече?!

— Можете заспокоїться! Йому навіть не прийде до голови втікати.

— Звідки ви се знаєте?

— Втікаючи, зрадив би себе.

— Тоді заарештуймо його скорійше!

— Він сам прийде до нас.

— Чого б то мав приходити?

— Бо я його запросив сюди.

— Се неможливо! Як же він прийде, знаючи, що ви запрошуєте його. Се запрошення напевно видасться йому підозрілим.

— Вірте мені, що я написав у відповідний спосіб. Зрештою якщо не милюся, ось він надходить!

Стежкою через город ішов якийсь чоловік. Був великого зросту, добре збудований і мав опалене на сонцю обличчя. Убраний був у сірий літній костюм, на голові мав панаму, з під якої різко виступала його чорна борода. В руках тримав невеличку паличку, якою недбало бавився. Підійшов сміливо, ніби пан до свого дому і рішучо задзвонив.

— Мені здається, сказав спокійно Шерльок Хольмс, буде краще, коли ми сховаємося за дверима. Коли маєш справу з такою людиною, належить передбачати всі можливості. Очевидно, пане інспектор, вам прийдеться ужити кайданів; устну розправу можете покласти на мене.

Ми мовчки чекали цілу хвилину. Таких хвиль не забуваєш ціле життя. Погім двері відчинилися й незнайомий увійшов до кімнати. В тій самій хвилі Хольмс приставив йому револьвер до грудей, а я й інспектор наклали на руки кайдани. Се сталося так швидко і несподівано, що незнайомий скорився, заки ще зрозумів, що з ним властиво трапилося. Вдивлявся

в кожного з нас по черзі своїми чорними вогнистими очима і потім вибухнув гирким сміхом.

— Сим разом ви мене заскочили, панове! Здається, я зайшов туди, де не належало. Прийшов на запрошення пані Кебіг. Сподіваюся, що вона не брала участі в сій засідці? Ні, ніколи не повірю, щоб вона могла прикласти руку до того, щоб привабити мене сюди й зрадити!

— Пані Кебіт тяжко поранена і може що хвилини вмерти, відповів йому Хольмс.

Почувши се, незнайомий видав такий голосний і жалісний оклик, що його було чути в цілому домі.

— Чи ви збожеволіли? кричав він. Се ж його поранено, не її Хто ж би то зробив прикрість малій Ельсі? Може я й загрожував їй, нехай мені се Бог дарує, але не був би в стані порушити навіть волоска на її голові! Скажіть правду, скажіть, що се не вона поранена!

— Знайдено її тяжко поранену, побіч трупа чоловіка.

Тоді Слєней упав на фотель, закрити обличчя своїми закутими руками й застогнав. Через деякий час підніс голову й сказав зі спокоєм розпуки:

— Тепер не потребую укриватися перед вами. Коли сталося так, що я забив її чоловіка, то се було тільки тому, що він стрілив до мене перший. Се не душоубство! Коли ж ви думаєте, що се я її поранив, то помилитеся, бо не знаєте ані мене, ані її. Присягаюся, що ще ніколи чо-

ловік не любив жінку так, як я її! Я мав на ню право, бо на протязі багатьох літ вона була моєю нареченою. Чому сей англієць став між нами? Запевняю вас, панове, що я мав право першества і тільки за ним обстоював.

— Але вона вийшла з під вашого впливу, як тільки довідалася яка з вас людина. Відповів Хольмс. Втікла з Америки, щоб позбутися вас і одружилася в Англії з порядним чоловіком. Ви вистежили її, почали переслідувати і отруїли її життя, вимагаючи, щоб вона покинула свого чоловіка, якого любила й шанувала і втікла з вами, якого боялася й ненавиділа.

Нарешті вам удалося забити її чоловіка і тим самим штовхнули її до самогубства. Ось чого ви досягли, пане Ебі Сленей, і за що дасте відповідь судові.

— Якщо Ельсі умре, мені однаково, що зі мною буде, відповів американець. Потім простягнув одну руку, в якій був змятий папірець.

— Дивіться, сказав він і його очі дістали вираз недовіря, ось що викликає в мені підозріння й дуже засмучує. Сього не можу зрозуміти. Коли пані Кебіг так тяжко поранена, як ви кажете, чи булаб вона в стані написати сього листа?

І він кинув картку на стіл.

— То я написав, щоб вас привабити, відповів Хольмс.

— Ви? Ніхто на світі, окрім нашої спілки, не знає таємниці танцюючих фігурок.

— Що вигідає одна людина — друга може відгадати. Однак підїздить візок, що має завезти вас до Норвічу. Можете ще використати час, щоб хоч трохи направити лихо, яке наробили. Мусите знати, що на пані Кебіт пало підозріння в забійстві власного чоловіка і тільки моя присутність, та моє знайомство зі справою увільнили її від обвинувачення.

Уважаю за ваш обовязок, щоб ви одверто перед цілим свігом оголосили і довели її невинність.

— Радо се зроблю, відповів американець. Думаю, що взагалі краще оповісти всю правду.

— Зі службового обовязку, вмішався інспектор, мушу вас попередити, що ви не потребуєте визнавати нічого, що моглоб обтяжити ваше обвинувачення.

Він не міг не повідомити Сленея про існування сього артикула в англійським праві.

Сленей знизив раменами.

— Добре, я візьму се під увагу. Передусім мушу вам сказати, що я знаю пані Кебіт від дитинства. Було нас сімох в Чікаго і батько Ельсі був головою нашої банди. Відважний чоловік був з нашого старого Патрика. Се він вигідав те письмо, таке подібне до діточої базгранини. Ельсі знала всі наші справи, але вони не припадали їй до смаку. Отже, через деякий час вона нас покинула й переїхала до Лондону. Я з нею був заручений і я думаю, що вона одружиласяб зі мною, колиб я навернувся до иншого

життя. Тільки по її одруженню з сим англійцем, мені удалося викрити місце її побуту. На світ лист я не дістав від неї відповіді. Потім я сам приїхав, а тому, що надсилати листи було марною працею, я почав уміщувати свої повідомлення скрізь, де тільки вона могла їх бачити.

— Я мешкаю тут вже місяць у дворі Ель-рідж, винаймаю там покій в партері і можу непомітно входити й виходити. Не зважаючи на всі мої старання, Ельсі не схилилася до розлуки з чоловіком. Спочатку я намовляв, потім почав загрожувати. Я знав, що вона читає мою писанину, бо одного разу побачив відповідь під своїм письмом. Нарешті вона надіслала мені листа, в якому благала, щоб я виїхав, бо її серце розірвалося від болю, колиб чоловік її зазнав ганьби. Писала, що о третій рано, коли чоловік засне, зійде на діл і поговорить зі мною. Вона дійсно прийшла і принесла гроші, бажаючи намовити мене до відїзду. Але сим допровадила мене до розпуки. Схопивши її за рамя, я силоміць хотів витягнути її через вікно. В той мент впав до кімнати її чоловік, тримаючи у руці револьвер. Так стояли ми око в око, один проти одного, бо Ельсі упала на підлогу. Я мав також револьвер, який скермував проти нього. Він стрілив, я за ним, майже одночасно. Він не трафив, а мій стріл був смертельний. Зараз же я втік через город і ще чув, як за мною замкнули вікно. Присягаюся, панове, що оповів вам цілу правду. Нічого більше я про сю справу не

чув, аж поки не приїхав ваш стаенний з листом. Сюди я прийшов зовсім спокійно і тут ви мене піймали як птаха.

Підчас зізнання американця, підїхав візок з двома поліціянтами в уніформі. Інспектор Мартін встав і, ударяючи в'язня по рамені, сказав:

— Нам час іти!

— Чи не міг би я побачити її в останнє?

— Ні, вона непритомна, відповів інспектор. Потім звернувся до мого приятеля:

— Пане Хольмсе, не бажаю собі нічого більше, як стало працювати з вами в тяжких випадках.

Ми стояли біля вікна і дивилися як відїздив візок. Коли він зник з наших очей, я зауважив на столі змятий папірець, якого кинув в'язень. Се був лист, що привабив до нас Сленея.

— Подивись, сказав сміючися Хольмс, чи зможеш се перечитати?

Се був такий ряд танцюючих фігурок:

— Коли ти памятаєш мої попередні пояснення, то легко зрозумієш, що се значить: come here at once (приходь сюди негайно). Я був переконаний, що він прийде, бо не припустить, щоб

се запрошення походило від кого иншого, крім неї. В сей спосіб танцюючі фігурки прислужилися хоч раз добрій справі, будучи весь час перед тим знаряддям злочинців.

Здається сим разом я не ошукав тебе й даю, Ватсоне, для твоєї збірки дійсно цікаве оповідання. О третій годині приходить потяг, що завезе нас до Лондону, тому обідатимемо вдома.

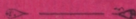
* * *

Ще кілька слів на закінчення Американця Ебі Сленея засуджено на смерть; однак зважаючи на подробиці справи й на те, що першим стрілив Гайльгон Кебіт, його помилували й замінили смертну кару довічною в'язницею. За пані Кебіт я чув, що вона ще досі вдовів. Вона цілком одужала й віддалася добродійним справам і управлінню маєтком свого чоловіка.

ВИДАВНИЦТВО

„Бібліотека для всіх“

В. Завадський, Львів. Ринок 43.

Досі вийшли оповідання **КОНАН ДОЙЛЯ**:

- 1) Душогубство в Абетт Грендж,
- 2) Пестра стяжка.
- 3) Захований клейнод,
- 4) Чоловік з близню,
- 5) Відтятий палець,
- 6) Шість Наполеонів,
- 7) Танцюючі фігурки.

Друкується і готується до друку оповідання
тогож автора

Дивна посада, Клюб рудоволосих, Остання загадка, Чорний Петро, Пять помаранчевих кісток, Родовий спадок, Лікар та його пацієнт, Пурпурові Буки, Друга кривава пляма, Порожній дім та інші.